

KAPOCS

A ZALAI ALAPÍTVÁNYOK, EGYESÜLETEK, MŰVELŐDÉSI OTTHONOK
ÉS NÉPFŐISKOLÁK LAPJA

1995/ 1.

A TERMÉSZET, ÉS KÖRNYEZETVÉDELME JEGYÉBEN

MÓZES ELSŐ KÖNYVE

A TEREMTÉS RŐL

A világ teremtése
(V. ö. Zsolt. 104.)

1 Kezdetben * teremte Isten az eget és a földet. • rész 2.4.5. Zsolt. 33,6,89,12,136,5. Csel. 14,15,17,24. Zsid. 11,3. Jób 33,4.

2. A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setéség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett.

3. És * monda Isten: Legyen világosság; és lőn világosság. • 2 Kor. 4,6.

4. És látá Isten, hogy jó a világosság; és * elválasztá Isten a világosságot a setéségtől. • Esh. 45,7.

5. És nevezé Isten a világosságot nappalnak, és a setéséget nevezé éjszakának; és lőn este és lőn reggel, első nap.

6. És monda Isten: * Legyen mennyezet a víz között, a mely elválaszsa a vizeket a vizektől. • Jer. 10,12,51,15.

7. Teremté tehát Isten a mennyezetet, és elválasztá a mennyezet * alatt való vizeket, a mennyezet felett való vizektől. És úgy lőn. • Zsolt. 148,4.

8. És nevezé Isten a mennyezetet égnek; és lőn este, és lőn reggel, második nap.

9. És monda Isten: * Gyűljenek egybe az ég alatt való vizek egy helyre, hogy tessék meg a száraz. És úgy lőn. • Jób 38,8. Zsolt. 33,6,7,9. Zsolt. 136,6.

10. És nevezé Isten a szárazat földnek; az egybegyűlt vizeket * pedig tengernek nevezé. És látá Isten, hogy jó. • Zsolt. 95,5.

11. Azután monda Isten: Hajtsón a föld gyenge fűvet, maghozó fűvet, gyümölcsfát, a mely gyümölcsöt hozzon az ő neme szerint, a melyben legyen néki magva e földön. És úgy lőn.

12. Hajta tehát a föld gyenge fűvet, maghozó fűvet az ő neme szerint, és gyümölcstermő fát, a melynek gyümölcsében mag van az ő neme szerint. És látá Isten, hogy jó.

13. És lőn este és lőn reggel, harmadik nap.

14. És monda Isten: Legyenek világító * testek az ég mennyezetén, hogy elválasszák a nappalt az éjszaktól, és legyenek jelek, és meghatározói ünnepeknek, napoknak és esztendőknél. • Zsolt. 104,19.

15. És legyenek * világítókul az ég mennyezetén hogy világítsanak a földre. És úgy lőn. • Jer. 31,35.

16. Teremté tehát Isten a két nagy világító testet: * a nagyobbik világító testet, hogy uralkodjék nappal és a kisebbik világító testet, hogy uralkodjék éjjel; és a csillagokat. • Zsolt. 136,7-9.

17. És helyezteté Isten azokat az ég mennyezetére, hogy világítsanak a földre;

18. És hogy uralkodjanak a nappalon és az éjszakán, és elválasszák a világosságot a setéségtől. És látá Isten, hogy jó.

19. És lőn este és lőn reggel, negyedik nap.

20. És monda Isten: Pezsdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől; és madarak repdessenek a föld felett, az ég mennyezetének színén.

21. És teremte Isten a nagy vízi állatokat, és mindazokat a csúszó-mászó állatokat, a melyek nyüzsgnek a vizekben az ő nemök szerint, és mindenféle szárnyas repdesőt az ő neme szerint. És látá Isten, hogy jó.

22. És megáldá azokat Isten, mondván: * Szaporodjatok, és sokasodjatok, és töltsetek be a tenger vizeit; a madár is sokasodjék a földön. • rész 8,17.

23. És lőn este és lőn reggel, ötödik nap.

24. Azután monda az Isten: Hozzon a föld élő állatokat nemök szerint: barmokat, csúszó-mászó állatokat és szárazföldi vadakat nemök szerint. És úgy lőn.

25. Teremté tehát Isten a szárazföldi vadakat nemök szerint, a bar-

mokat nemők szerint, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokat nemők szerint. És látá Isten, hogy jó.

Az ember Isten képmása

26. És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és * hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon. • rész 5,1. 1 Kor. 11,7. Kol. 3,10.

27. Teremté tehát az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt: férfivá * és asszonynya teremté őket. • Máté 19,4. Márk 10,6.

28. És megáldá Isten őket, és monda nekik Isten: Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtátok birodalmatok alá; és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.

29. És monda Isten: Ímé néktek adok minden maghozó * fűvet az egész föld színén, és minden fát, a melyen maghozó gyümölcs van; az legyen néktek eledelül.

• rész 9,3. Zsolt. 115,10.

30. A föld minden * vadainak pedig, és az ég minden madarainak, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatoknak, a melyekben élő lélek van, a zöld fűveket adom eledelül. És úgy lőn. • Zsolt. 104,14.

31. És látá Isten, hogy minden a mit teremtett vala, ímé igen jó. És lőn este és lőn reggel, hatodik nap.",

és ugyan ma mit szólna, ha erre jártában látná, mit is művelt az ember az őt körülvevő világgal, akit a fent idézett sorokban foglaltak nem jogosítottak fel annak módszeres tönkretételére. Hiszen hamar kiderült, hogy mi - ekkor még csak Ádám és Éva - semmit nem tudunk betartani. Időrendben jönnek a bűnök; zsidó eredeti szerint: másképp tétel, katlikus szóhasználatban: eredendő bűn. Később az özönvízzel kell sújtani. e világot, mert isten szerint okot adtunk rá.

Szóval valami baj, hiba csúszott a számításba. Az ember a hitt, hite-tett, de teljesen mindegy milyen

eredetétől kezdve problémát jelentett, okozott a létező világnak. Mára eljutottunk oda, hogy saját magunktól kell, kellene védenünk saját környezetünket, aminek sajnos, hála kulturánknak, gőgös oda nem figyelő urai lettünk.

Van emberi környezetünk is, olyan, amilyen. Az egész történelmünk /ez a világ, föld, GAIA életében eddig csak percek/ arról szól, különböző nézetekből ragozva - magyarázva, hogy kinek miért van oka, ma már joga is ölni, uralma alá hajtani a másikat. Az ember kreatív lény, mindig megtalálja az okot, jogot arra, hogy valami zömmel visszafordíthatatlan kárt okozzon maga körül. Eközben a természetes környezet nem számít. Egyetlen háborúban sem mérték fel, mennyi növény és állat pusztul el. Arról viszont van kimutatás - és ez a legújabb korra végképp jellemző - hány tonna robbanószer fogyott el, valamint hány ezren, millióan pusztultak bele.

Régebben a kiválasztottság gőgjétől vakítva, teljes kultúrákat is el-tudtunk tüntetni, ma a maradékot csak megfertőzzük. A még a természettel közös praktikummal együtt élőket egyszerűen és lenézően természeti népeknek, népcsoportoknak nevezzük.

A következő környezetünk: a természet, mely éltető otthonunk lehetne, ha elfogadnánk és nem uralkodni, használni, kísérletezni akarnánk rajta, hanem vele együtt élni. Bár ennek már valószínűleg elmúlt a lehetősége. Tiltakozunk az Amazonas menti esőerdő pusztítása ellen, de ha pénzünk van rá, büszkék vagyunk a mahagóniból készült bútorra, tárgyra. Vagy tiltakozunk egy erőmű ellen, legyen az akár nukleáris is, mert veszélyezteti a mi életünket, vagy annak lehetőségét, de tömegesen irtjuk a növényeket akár disznak - karácsonyfa - , vagy mert eldöntöttük, hogy azok károsak, mert valamiképp sértik a kialakult érderendszerünket.

Ez írás nem tud és nem is fog megol-
dani semmit, igazándiból vitát sze-
retne indítani, az alakuló új szemlé-
let elterjedését támogatni.

Át kell gondolnunk, és nem a termé-
szet kincseit is használati jogba
kapott ember szemszögéből, hanem a
közös együttélés szempontjából, az
egyre csökkenő, hogyan tovább" lehető-
ségét. Ónodi Ferenc

Kiss Károly

GAZDASÁGFEJLESZTÉS és ÖKOLÓGIA

Egy ezredvégi strtgia

A lehetőség...

Magyarországnak választania kell: mi-
lyen jövő felé indul el; és súlyos kér-
désekre kell válaszolnia. Először is,
hogy figyelembe kívánja-e venni a kör-
nyezeti tényezőket jövője alakításakor. Ha igen, me-
lyiket milyen súllyal: csupán a saját 93 ezer km²-e
határáig terjedőket, esetleg a Kárpát-medencét és a
közép-európai térséget befolyásolókat, vagy mind-
azokat a globális környezeti hatásokat is, melyek
sokkal jelentősebbek lesznek, mint a saját területén
és a földrajzi környezetében keletkezők.

Ha az országot irányító politikai erők és szemé-
lyek hajlandók lesznek időnként a napi csatározá-
sok és szorító kényszerek fölé emelkedni, és kellő-
képpen informálódni arról, hogy a jövő milyen ve-
szélyeket és alternatívákat tartogat számunkra, nem
lehet kétséges, hogy azt a jövőt fogják választani,
mely a környezeti tényezőket fokozottan figyelembe
veszi. Egy ilyen alternatíva – melyet nevezhetünk
ökoszociális piacgazdaságnak, vagy fenntartható fej-
lődésnek – megpróbálja majd a maximális harmóniát
elérni környezetünkkel. Ennek szolgálatába állítja a
struktúrapolitikát, a piaci eszközöket, és annak meg-
felelő értékrend kialakítására törekszik a fogyasztás-
ban és az életmódban. Mivel a klímakatasztrófa szá-

munkra különösen tragikusnak ígérkezik, s az Alföl-
dön az életfeltételeket és a növénytermesztés és ál-
lattenyésztés kialakult szerkezetét alapjaiban veszé-
lyeztetheti, olyan gazdaságpolitikát folytat, olyan
nemzetközi kötelezettségeket vállal és koalíciókra
törekszik, melyek annak elhárításában maximálisan
érintettek.

Nagyon valószínű, hogy azok a vezető politikai
erők és kormányzati garnitúrák, melyek az általunk
prognosztizált 10-15 éves szakaszban az ország életét
irányítani fogják, bármit is mondjon a józan ész, és a
tudományos előrelátás, fél szemmel mindig azt nézik
majd, mit tesz a Nyugat, s vonakodni fognak bármi
olyasmit tenni, ami attól lényegesen vagy tendenciá-
jában eltér. Ha így lesz, az számunkra végzetes lesz.
Először is, mert a Nyugat cselekedeteit egy csődöt
mondott közgazdaságtan vezérli, és a nagy üzleti ér-
dekeltségek rövid távú profithajhászásának és az
önálló gondolkodásról leszoktatott, kívülről (azaz
ezen üzleti érdekeltségek által) vezérelt, a fogyasztás-
sal elkábított tömegeknek a foglya. Bármit is állítsa-
nak magukról, a nyugati piacgazdaságok a fenntart-
hatatlanság felé viszik a világot; nem csak arról van
szó, hogy a „környezetvédelem” érdekében hozott in-
tézkezők nem elegendők; a tendencia még mindig
a globális környezeti ártalmak súlyosbodása felé mu-
tat. Végül pedig azt is figyelembe kell venni, hogy a
piacgazdaság rendkívül tanulékony történelmi alak-
zat. Fennállása óta már kétszer is alapvető változáson
és adaptáción ment át. (Először, amikor a harmincas
évek nagy depresszióját követően megtanulta a kon-
junktúraingadozást mérsékelni, másodszor pedig
amikor szociális piacgazdasággá vált.) Így hát mai
szemmel bármilyen valószínűtlennek is tűnik,
könnyen elképzelhetőnek tartom, hogy valamilyen
tragikus környezeti sokk, vagy még a maiaknál is le-
leplezőbb tudományos felismerés hatására olyan pa-
radigmaváltás történik, amely a piacgazdaság mód-
szereinek és intézményeinek alapvető átalakítására
kényszerít. Ez esetben könnyen úgy járhatunk, mint
oly sokszor már eddig is a történelem során, hogy

nehézkességünk és a korszakos változásokra adandó adaptációs készségünk hiánya miatt újabb visszavetítést szenvedünk majd el.

E változás előjele már meg is érkezett. Az Európai Unió tavaly ősszel kiadott „Fehér Könyvének” a jövő növekedési modelljét felvázoló fejezetét már az új közgazdaságtan szellemében írták, s a konvencionális közgazdaságtant maga Jacques Delors, az Európai Unió elnöke nevezte idejétmúltnak és tette felelőssé a mai gazdasági bajokért és környezeti ártalmakért. A Fehér Könyv 2000-ig felvázolt cselekvési programja ugyan még a konvencionális közgazdaságtan receptjeit ajánlja, de a jövőt illető szemléletváltozásra már fel kell figyelünk. Bizonyára sokan vannak és lesznek, akik ugyan átérzik a környezeti feltételekhez történő igazodás szükségességét, de nincsenek kellően tisztában, hogy mit is követel ez az igazodás tőlünk, és ezért azt a téveszmét vallják majd, hogy először egy modernizációs felzárkózást kell sikeresen végrehajtanunk, és ha majd ezen túl leszünk, „ha majd eléggé gazdagok leszünk”, majd csak akkor engedhetjük meg magunknak, hogy többet törődjünk környezetünkkel, többet áldozzunk rá. Ez minden téveszmék legkárosabbika. Először is, már most annyi az áldozatunk (emberéletben, egészségkárosodásban, környezeti eladósodásban a jövő generációkkal szemben, az épített környezet károsodásában, az élőhelyek és ökoszisztémák tönkretételében, fajok pusztulásában), hogy az intézkedések nem halogathatók. Másodszor pedig, a környezetvédelem elsősorban nem pénz kérdése. Pénzbe az kerül, ha nem védjük a környezetet, ha tönkretesszük. De a cél éppen az, hogy olyan struktúrákat és fogyasztási modelleket valósítsunk meg, melyek óvják a környezetet.

Sokan közülünk – talán ők vannak többen – a fogyasztói társadalom értékrendjének és szokásainak foglyai. Őnekik hiába bizonygatjuk, hogy az emberiség elérte a bioszféra emberi civilizációt kiszolgáló képességeinek a határait, s az emberiség nagyobb, döntő hányadának, valamint az utánunk következő generációknak már nem adatik meg az a gondtalan erőforrás-pazarlás, amit most a világ kisebbik részében az ipari társadalmak polgára folytat. Ők abban bíznak, hogy ha az átlag kínai és az átlag indiai (a fejlődő világ más részeiről nem is beszélve) már nem is érheti meg majd a nyugati „jólétet”, mert idővel majd óhatatlanul belépnek a nemzetközi erőforrás-felhasználást korlátozó egyezmények, nekünk, ha eléggé ügyesek vagyunk, ez még sikerülhet, kell, hogy sikerüljön. Nekik csak azzal érvelhetünk, hogy országunkat tesszük tönkre – részben lakhatatlanná – néhány évtizeden belül, ha nem törekszünk a gyökeres változásra.

A kételkedőknek, a habozóknak végül egy nyomós érvet szeretnénk prezentálni. A környezetvédelem ma ugyanazt követeli tőlünk, mint a hagyományos értelemben vett gazdasági racionalitás: az energia- és anyagtakarékosság gyökeres javítását. A nemzetközi versenyképesség tényezői között egyre nagyobb, sőt,

kitüntetett szerepet játszik a termékek és technológiák környezetkímélő jellege. A modernizáció most egy ideig – az anyagi termelés szférájában – kart karba öltve haladhat a környezetvédelemmel. Amit mi javasolunk: ne elégedjünk meg ezzel. Perspektívában még inkább a környezetbarát struktúrák felé tegyünk lépéseket; a fogyasztásban és értékrendben, életvitelben pedig már ma törekedjünk erre. Nincs kétségünk afelől, hogy néhány év múlva a mai fogyasztói társadalmaknak sem lesz más választásuk.

... mely tűnőben van

Az elmúlt négy év hazai politikája az ország sorsát egyértelműen a fogyasztói társadalmak zsákutcája felé igyekezett terelni. Elsőszámú, megkérdőjelezhetetlen prioritássá a fogyasztás növelése vált, s a környezet emlegetése sehol sem mutatott túl az alibi-célokon. A helyzet paradoxona, hogy a fogyasztást ennek ellenére sem sikerült fokozni, a környezet állapota viszont – éppen ezért – javult. Jól érzékelteti a politikai prioritások rangsorát a környezeti törvény elfogadásának sokszori halogatása (nem mintha attól oly sokat várhatnánk).

E zsákutcs hazai politika legszembeütőbb megnyilvánulásai csupán felsorolásszerűen, a teljesség igénye nélkül:

- az ipari fellendülés és a foglalkoztatás növelése végett a hazai személyautó-gyártás megteremtése, sőt, húzóágazatként kezelése
- görcsös igyekezet az autópálya-hálózat kiépítésére bármilyen áron (még koncesszióban és kormánygaranciával is)
- a MÁV bűnös sorsárahagyása, agóniájának tétlenül nézése
- teljes „laissez faire” a területi fejlesztés terén: a gátak és fékek fellazítása a Budapestet vízfejjé tevő folyamatok és az agglomerációs burjánzás elől; a városi zöld területek felelőtlen kiárusítása és beépítése; a települések határain belül (vagy közvetlen környezetében) még fellelhető, de egyre csökkenő területű vizes élőhelyek, lápok, folyó- és patakparti árterületek gyorsított ütemű feltöltése és beépítése *
- az energia-politika középpontjában nem a takarékosság és hatékonyság-javulás állt, hanem négy éven át az energia-lobbi által kiprovokált, minden

* „Ez több szempontból is igen káros: (1) felszámolja az ott található gazdag növény- és állatvilágot; (2) megszűnik e vizes területeknek a helyi klímát kedvezően befolyásoló, hűsítő hatása – amire az egyre forróbb nyarak miatt egyre nagyobb szükség lenne; (3) a lápok, mocsarak denitrifikációs funkciója is megszűnik, ami pedig létfontosságú lenne nitrátos talajvizeink megtisztításában.

alapot nélkülöző vita az „alaperművekről” (és ráadásul az Országgyűlés is elfogadta azt a javaslatot, mely perspektívában az energia-felhasználás lényeges növelésével számol)

- ahelyett, hogy nemzetközi téren a klímakatasztrófa-ellenes, az üvegházi gázok koncentrációjának növekedését megakadályozni kívánó országokhoz és érőkhöz csatlakoznánk, alkudozásba kezdtünk CO₂-kibocsátási kötelezettségünk mérséklésére - az illetékes szervek méregdrága és az egészségi ártalmakat kiküszöbölni még így is képtelen szemétegetők építésén gondolkoznak, de a hulladék-képződés megakadályozására nem hajlandók lépéseket tenni
- a fejlett ipari országok csak tervezik - mert igen szükségesnek tartják - de többnyire még nem tudták megvalósítani az üvegviesszaváltást; a kereskedelem privatizációja során nekünk sikerült nagyrészt szétverni az eddig jól működő, sokak által irigyelt visszaváltási rendszert
- a kormány hajlott a demagóg vélemények elfogadására (nevezetesen, hogy a hazai autós társadalom aránytalanul nagy terheket visel), minek következtében az üzemanyagok reálára csökkent
- Budapesten a főpolgármesteri hivatal minden esetben meghátrált a felelőtlen, demagóg követelések előtt, s így továbbra is Európa legszennyezettebb levegőjű fővárosa vagyunk, ahol az autók tetszés szerint szinte bárhol parkolhatnak és akadályozhatják a közlekedést, de főleg a gyalogosok forgalmát.
- az eddig a tsz-ek tulajdonában lévő erdők privatizálásával 630 ezer ha, majd a kisbefektetői rész-tulajdonosi programmal újabb 100 ezer ha erdő került magánkézbe; e szétaprózott erdővagyonat a kivágás fenyegeti hiszen az átlagosan 4.000 Ft hektáronkénti ár (1 m² 40 fillér!) és a faanyag magas ára arra ösztönöz.

Még négy ilyen évet nem engedhetünk meg magunknak.

MEZŐGAZDASÁG

A 80-as évek végén még a magyar mezőgazdaság kb. 35-40%-ban exportra termelt, melynek közel fele a volt Szovjetunióba és más KGST-országokba irányult. A keleti piacok összeszűkülését követően feleslegessé vált évi 200-300 ezer tonna hús, kb. 1 millió tonna gabona és több százezer tonna zöldség és

gyümölcs. Mindez egybeesett a krónikus világgazdasági élelmiszer-túlermeléssel.

Mivel e hatalmas feleslegeknek csak kisebb részét veszik fel a nyugati piacok (és jól ismertek az azt kísérő gondok), a megoldás kézenfekvő lett volna: az organikus gazdálkodással és az energetikai felhasználású növénytermesztéssel a kihasználatlan földterület, munkaerő, gépi és szellemi kapacitások egy jelentős részét hasznosítani lehetett volna.

A helyzet azonban az 1990-91. évihez képest gyökeresen megváltozott: jelenleg a kapacitás-kihasználatlanság és a piaci (kül- és bel egyformán) lehetőségek kihasználatlansága egyaránt jellemzi a hazai agrárgazdaságot. Ezt számos összetevő okozza:

- a tulajdoni átalakulás miatt számottevő termelés-kiesés jelentkezik
- a súlyos aszályok következtében igen nagyfokú a termésátlag-csökkenés
- a reáljövedelmek csökkenése miatt nagyon erősen visszaesett a hazai élelmiszer-kereslet és fogyasztás (1980 bázisán 1989-ben 110,2% volt, 1990-ben 101,1%, azaz a 80-as szint, 1991-ben pedig már csak 98,5%; 1990-től máig 5%-al csökkent a hús- és 10%-al a tejfogyasztás. Tétélezzük fel, hogy a tulajdonosi viszonyok rövidesen nyugvópontra jutnak, és a gazdasági fellendüléssel a hazai élelmiszerkereslet is kibővül. Számíthatunk a külső kereslet aktivizálódására is (bár az élelmiszeripar és a belkereskedelem nem túl szerencsés privatizációja - a külföldi eladásokra gondolunk - ezzel ellenkező hatást vált ki: a versenyképes külföldi kínálat nagyméretű megjelenését a hazai piacokon). A legsúlyosabb kérdés, a klímaváltozás hatása azonban minden egyéb tényezőt félresöpörve befolyásolhatja a magyar mezőgazdaság sorsát. Ha a pusztító száraz nyarak folytatódnak (és tendenciában annak van nagyobb esélye), még a hazai gabonaellátás (és állattenyésztés) is veszélybe kerülhet.

E téma további alapos kutatást igényel. Megválaszolando, hogy

- a hagyományos (alföldi) gabonatermesztés beszkülése miatt érdemes lesz-e az északi és a dunántúli nedvesebb területeken próbálkozni a gabonatermesztés kiterjesztésével, vagy az import lesz a célravezetőbb
- érdemes-e új „szárazságtűrő” fajták kísérletezésével foglalkozni (ugyanis előfordulhat, hogy ha a felmelegedés felgyorsul, még meg sem honosodtak a kikísérletezett fajták, máris újabbakra lenne szükség)
- nem célszerűbb-e eleve zöldség- és gyümölcs-termesztésre berendezkedni a gabonatermesztés helyett.

Bárhogy is alakuljon a helyzet, az organikus gazdálkodásnak lesz funkciója, elsősorban munkaerőt lekötő jellege révén. Az organikus gazdálkodás ál-

* A legújabb (1994 áprilisi) hírek szerint a fővárosi önkormányzat úgy határozott, hogy ha a légszennyezés túllépi a megengedett limiteket, a gépkocsiforgalmat korlátozó intézkedéseket kell tenni. (Reméljük erre sor fog kerülni!)

talánossá kell válnék, s ezt a műtrágyák és vegyszerek fokozott adóztatásával elő kell segíteni. A biotermékek piaca az előrejelzések szerint a legdinamikusabban növekvők közé fog tartozni. (Lásd erről Fülöp, 1990.) Magasabb munkaigényessége jelenleg kevésbé jövedelmezővé teszi, a külső és belső élelmiszerpiacok telítődésének és az egészséges, vegyszermentes termékek iránti kereslet megugrásának az együttes hatására azonban a tevékenység jövedelmezősége jelentősen fokozódhat, s néhány év múlva bizonyára mindenképpen versenyképessé válik.

Az energetikai növénytermesztés már a klímaváltozás függvénye lesz; legalább is ha azt feltételezzük, hogy a gabonatermesztés áttolódik a nedvesebb hazai északi és dunántúli területekre, s így a ma jelentős nagyságú kihasználatlan, művelésre alkalmas földterületek (melyek nagyságát több, mint 1 1/2 millió hektárra teszik) vagy mezőgazdasági művelésre alkalmatlanok lesznek, vagy azokat a gabonatermesztés uralja majd. Ha viszont ez a változás nem lesz ilyen gyors vagy ilyen nagymérvű, az energetikai növénytermesztés ki kell, hogy terjedjen a kihasználatlan földterületek egészére.

A jelenlegi hazai árak és költségek mellett pl. a repceből készült üzemanyag üzemben belüli (tehát adó nélküli) felhasználása már kifizetődő. Kereskedelmi forgalmazása azonban még nem jöhet szóba. (Önköltsége nagyjából annyi, mint az összes adót viselő ásványi dízelolajé; vagy adó nélküli összehasonlításban: az ásványi dízelolaj termelői ára 16 Ft/l, a repceolajból készültté 56-60 Ft/l.) Mivel mind a globális, mind a lokális környezeti érdekek a növényi alapú üzemanyagok mellett szólnak, az ásványi tüzelőanyagok további adóztatásával a kereskedelmi forgalomban is versenyképessé kell tennünk a növényt.

A fogyasztói társadalmak mezőgazdasága még nem jutott el a fenti gondok érzékeléséig. A konzumerista gondolkodás hívei itthon csak a tulajdonosi átalakulás okozta problémákkal foglalkoznak, s abban a hitben élnek, hogy ha az átalakulás rendeződik, a magyar mezőgazdaság előtt fényes perspektíva áll, akár a farmergazdaság, akár a szövetkezetek, vagy a kettőt vegyítő úton kíván haladni. Nagy baj, mi több, nemzeti tragédia lenne, ha döntéshozóink nem érzékelnék a veszélyeket.

REGIONÁLIS FEJLESZTÉS

Ha a konzumerista értékrend triumfál, és a jelenlegi trendek folytatódnak, megeshet, hogy 15-20 év elmúltával Budapest északi határa Vácig, ill. Szentendrét, a keleti Gödöllőig és Monorig, a nyugati Zsámbékig, a déli pedig Ercsiig fog húzódní. Ezzel egyidőben az észak-magyarországi és a dunántúli dombvidékek festői kis falvai tucatszámra néptelenednek el és tűnnek el a térképről. A nagyvárosok környéke olyan nehezen meghatározható, jellegtelen és arctalan vidékekké alakul, melyek a kertváros, az ipartelep, a depók, a mindent keresztül-kašul szelő utak és az

irodaházak valamifajta keverékei. (A még távolabbi jövő ezen az úton az észak-amerikai „fejlődés”, amikor a városközpont eltűnik, vásárolni szinte csak kocsival lehet az autós bevásárló központban, s mindaz a társadalmi és kulturális kohézió is a múlté lesz, ami egy településből közösséget teremtett.)

A környezetbarát megközelítés alternatívát kínál a regionális fejlesztésben is: a sokfajta lelki nyavalya és deviancia forrásává váló nagyvárosokkal és agglomerációkkal szemben a kis településeket helyezi előtérbe. Először is, a zöld mozgalmak egyik fontos alapelve, a decentralizáció, a nagyobb fokú önellátás és önrendelkezés, a kis méretek preferálása, az öntevékenység elősegítése, a függetlenedés a nagy hálózatoktól és rendszerektől már eleve más irányt szab. A nagyfokú ártalommal járó közlekedés és szállítás visszaszorítása tovább hangsúlyozza ezt a tendenciát. Végül a környezetbarát életmód jóval nagyobb tömegek számára természetközeli kell legyen: a kert, a gazdálkodás, a mind szélesebb területre kiterjedő „csináld magad” tevékenységek egészséges életmódot, egyfajta kreativitást, kikapcsolódást és pót- (vagy fő) jövedelmet egyformán teremtenek.

Az önrőre támaszkodó helyi gazdasági tevékenység fokozását az univerzális, kis szériájú de sokfajta tevékenységre képes legmodernebb gépek és technológiák teszik lehetővé.

Az építőipar – a közlekedés mellett, ill. azzal karöltve – a legsúlyosabb környezeti ártalmak forrásává vált. A piaci alapokra helyezett – azaz csak egyfajta célszerűséget és ésszerűséget, a nyereség maximalizálását (el)ismerő településfejlesztési politika (pontosabban annak hiánya) oda vezet, hogy az építőipari érdekeltségek beépítik a nagyvárosok még szabadon lévő zöld területeit, vagy agglomerációs burjánzást idéznek elő. Az ellenőrizhetetlenül növekvő forgalom jórészt ennek az eredménye. Településrendezési tervek van szükség, melyek védik az egyre ritkább zöld területeket és korlátok között tartják a nagyvárosok növekedését.

FOGLALKOZTATÁSI POLITIKA

A természetközeli életmód és a gazdálkodás nem csak kívánatos, de egyre inkább lehetségessé is válik az informatika és a telekommunikáció fejlődése révén. Egyre több embernek adatik majd meg, hogy munkáját otthoni számítógépén végezze, nagy hálózatokhoz, informatikai központokhoz, szolgáltatókhoz és megrendelőkhöz kapcsolódva.

A „foglalkoztatásból” egyre inkább öntevékenyen és önszervezésben végzett munka lesz, s ezzel az átalakulással párhuzamosan csökken a munkanélküliség. A paragon heverő földek, az üresen álló vidéki házak és a nagyvárosi munkanélküliség és hajléktalanság közötti kiáltó ellentmondást a decentralizáción és öntevékenységen alapuló zöld gazdaságfejlesztési koncepció feloldja. Adórendszerünk pedig az élő munka relatív árának (de nem az életszínvonalnak)

a csökkentésével ösztönöz a magasabb foglalkoztatottságra.

Mindezzel szemben a hagyományos gazdasági doktrínák már ott tartanak, hogy 6-8%-ban határozzák meg a munkanélküliség „természetes” rátáját, s akár az összkeresletet élénkítő keynesi, akár a 80-as évek kínálatélénkítő technikáihoz nyúlnak, csak újabb természeti erőforrások bevonásával és tönkretételével kísérelik meg fellendíteni a gazdaságot, a siker minden biztosítéka nélkül. Hiú ábránd abban bizakodni, hogy a gazdasági növekedés beindulása majd felszívja a munkanélkülieket. Az előttünk járó országok példája mást mutat. még ha be is indulna a gazdasági élénkülés, az sem jelentené automatikusan a foglalkoztatottság bővülését... Spanyolországban pl. 1970-92 között a gazdasági teljesítmény megduplázódott – a foglalkoztatottság ugyanakkor 2%-kal visszaesett. Hasonló tendencia más országokban is megfigyelhető: Németországban ugyanezen időszakban a 70 százalékos gazdasági növekedést csupán 8 százalékos foglalkoztatottság-bővülés kísérte. Franciaországban a megfelelő adatok: 75, ill. 7 százalék” – olvashatjuk a Figyelő 1993. szept. 16-i számában.

KÜLGAZDASÁG

A zöld szemlélet elítéli a világgazdaságban ma folyó globalizációs törekvéseket, öltsek azok akár a GATT-fordulók, akár a maastrichti egyezség és az EMU, akár a NAFTA formáját. A világgazdaság mai működése ugyanis fenntarthatatlan. Részben, mert a természeti erőforrások nyaklód nélküli igénybevétele és tönkretétele súlyos globális környezeti ártalmakat okoz, másrészt pedig mert a nem csak országokra, de földrészekre is kiterjedő termékcseré és kooperáció oly mértékű szállításigénnyel (és ezzel széndioxid-kibocsájtással) jár, amely a klímaváltozás egyik fő forrásává vált. (Emellett – mint már kifejtettük – a zöld szemlélet a kis közösségek önállósága és a helyi cselekvés pártján áll.) A világ globalizációját erről az alapállásról másképpen kell elképzelni: nem a termékek elképesztően hatalmas tömegének fizikai cseréje, hanem az informatika és a tudástőke áramlása révén. A külgazdasági politika, mely ezekre az elvekre épül, nem törekszik mindenáron a közös-piaci tagságra. (Pl. azon az áron is, hogy a Balkán és a Közös Piac közötti tranzitországhként kénytelenek vagyunk szinte ingyen átengedni az évente 800 ezer - 1 millió körüli, hatalmas környezeti és egészségi károkat okozó kamiont és teherjárművet, a viszonyosságot is beszámítva lemondva évi 16 md Ft körüli összegről, vagy vállalni a Szerbia elszigeteléséből származó, mint szomszédos országot sújtó 1,5 md \$ körüli veszteséget.)

A fenntarthatóságot célul kitűző gazdaság számára a külgazdaság elsősorban azon termékek beszerzésének és cseréjének forrása, melyek a meg nem újuló erőforrások felhasználásában a legnagyobb megtakarítást, s a megújulókéban a legszélesebbkörű fel-

használást teszik lehetővé. Ez a fordulat azonban természetesen csak tendenciaként képzelhető el, mely igen időigényes, s a belső strukturális átalakítások függvénye. A hatalmas külső és belső adósság még sokáig kényszerpályán tereli maga előtt a gazdaságot, bár koncepciónk energiamegtakarító jellege más változatokhoz képest ezen adósságot lényegesen mérsékelni képes.

Fontos látnunk egy újkeletű összefüggést is. A nemzetközi versenyképességet a klasszikus közgazdaságtan kialakulásakor a munka termelékenységére, majd a természeti-tényező ellátottság határozta meg. A későbbiek során a súlypont áttolódott az iparosodottság fokára és az olcsó munkaerőre, majd – legújabban – a munkaerő képzettségére, a kutatási-fejlesztési háttér fejlettségére és a húzó ágazatok (autógyártás, vegyipar és intermedierek, később informatika, elektronika, számítástechnika) súlyára. Ma a világgazdasági versenyképességet egyre nagyobb mértékben határozza meg a termékek és technológiák környezetkímélő jellege. Egy környezetorientált gazdaság ezért versenyképességének és cserearányának a növekvő javulására számíthat.

ÁTTEKINTÉS

A hazai környezet állapotát befolyásoló tényezők közül döntőnek a klímaváltozás várható hatásait tartjuk. Egybehangzó előrejelzések szerint nagy a valószínűsége annak, hogy a Kárpát-medencében (és főleg annak keleti, alföldi részén) a forró, száraz nyarak gyakorisága megnő. Ez végzetesen veszélyeztetheti a Nagy-alföld hagyományos gabonatermesztését, az azon alapuló állattenyésztést és az ott élő emberek – egy fél ország – megélhetését.

Éppen ezért a lehetséges két, hosszú távú gazdaságfejlesztési koncepció (a fogyasztás-orientált. ill. a környezeti-központú) közötti helyes választás nem csak azért létfontosságú, mert környezetünkre, s így egészségünkre és létfeltételeinkre is merőben más hatással járnak. A szó szoros értelmében létérdeünk, hogy nemzetközi téren a globális felmelegedés ellen hathatós intézkedéseket követelő országok szövetségének tevékeny részvevője legyünk s ebben a harcban magunk is jó példát mutassunk.

A ma alkalmazott közgazdasági elméletek az ipari forradalom idején alakultak ki, amikor az emberiség még nem érzékelhette, hogy az ökoszisztémák eltartó és megújuló képessége véges, s az iparosodás és a „civilizáció” azokat tönkreteheti. Ezek a matuzsálemi tanok az elmúlt évtizedben a hagyományos problémák kezelésében (recesszió, munkanélküliség, infláció) is látványos kudarcot vallottak. A globális környezeti ártalmak megakadályozásában és kiküszöbölésében pedig olyan eséllyel alkalmazhatók, mint a newtoni fizika az atom rejtelseinek a kifürkészésében. (Sőt, még olyannal sem, mert éppen azok súlyosbodását idézték elő.)

A közgazdászok és a döntéshozók túlnyomó többsége

sége, a Nobel-díjat osztogató tudós testület még ma sincs tudatában annak, hogy a hagyományos közgazdaságtan végképp a múlté. Ez annál nagyobb bűn, mert az elmúlt években kialakult a környezetgazdaságtan, s konkrét, operacionalizálható formát öltöttek azok a technikák is, melyekkel a részletkérdések e szellemben kezelhetők. A tudománytörténet fintora, s a még mindig a hagyományos, kudarcot vallott módszerekkel próbálkozó törekvésének abszurditása, hogy a környezetgazdaságtan nem csak a környezet védelmében hatásosabb; jobb megoldást nyújt az olyan hagyományos gondok kezeléséhez is, mint amilyenek a munkanélküliség, az adóbehajtás, a vidék fejlesztése, a társadalmi rezsiköltségek emelkedése, az erőforrás-felhasználás racionalizálása, struktúra-átalakítás, stb.

Sokan vannak, akik mindezt már érzékelik, belátják, de a meglévő struktúrák, intézmények és értékrendek inerciája miatt a változásnak kevés esélyt adnak. A változásban döntő szerepet játszik az informáltság. Áttörésre csak akkor számíthatunk, ha döntéshozók és választópolgárok egyaránt tudatában lesznek a fenyegető globális és lokális veszélyeknek, s a megoldás módozatainak.

A fogyasztói társadalmakban alkalmazott környezetvédelem felszínes és korlátozott, módszerében „csővégi”, azaz elsősorban nem kezdetében és folyamataiban próbálja megragadni és kiküszöbölni a szennyezést és a környezeti ártalmakat, hanem már létrejöttük után (a gyárkérmény vagy az elvezető csatorna végén). Ez a megállapítás akkor is igaz, ha ezek az üzemek és gyárak műszakilag egyre fejlettebbek, s egyre kevesebb és kevésbé ártalmas szennyezést bocsátanak ki. A technika fejlődése ugyanis nem képes kompenzálni azt az ártalmat, melyet a termelés és a fogyasztás méreteinek a szakadatlan bővülése okoz, s amely a népességgrobbanással még ezután fog tetőzni.

A környezetorientált fejlesztés (a fenntarthatóság, vagy az ökoszociális piacgazdaság) más struktúrákat kíván működtetni; olyanokat, amelyek eleve kevesebb környezeti kárt okoznak. Ez a megközelítés nem rengeteg pénzzel, védekezéssel és szeméttelével kívánja óvni a környezetet, hanem az ártalmak létrejöttének megakadályozásával. Az erőforrások felhasználásának racionalizálása és a struktúraváltás területén, tehát a termelés szférájában a kétfajta megközelítés nagyjából hasonlatos. A lényegi különbség a fogyasztásban van. Határozottan érvé-

nyesülő világtrend, hogy pl. az energia-felhasználás a termelő ágazatokban jelentősen csökken, a közlekedésben és a háztartásokban viszont erőteljesen nő. A motorizáció minden ésszerű gátat áttörő terjedése, a háztartások növekvő energia- és erőforrás-felhasználása és a személyes fogyasztásban megnyilvánuló mérhetetlen pazarlás okozza környezetünkre – s így önmagunkra – a legtöbb veszélyt. A megoldás kulcsa tehát az életmód és értékrendek átalakítása. A fogyasztás szerkezetében lényeges eltolódásra van szükség az anyagi javak habzsolásától a szellemi javak és szolgáltatások (az oktatás, kultúra, nívós szórakozás, sport, szabadidő) fokozottabb igénybevétele felé.

A káros tendenciák nálunk is érvényesülnek, s a feladat így nálunk is hasonló. A magyar társadalomnak ugyanakkor vannak jelentős, lemaradó rétegei, melyeknél még indokolt az anyagi fogyasztás növelése, a fizikai szükségletek fokozottabb kielégítése. De feltehető a kérdés: vajon mitől szenvednek jobban ezen alacsony jövedelmű rétegek: a fizikai javak nélkülözésétől, vagy pedig attól, hogy a környezeti ártalmak őket (munka- és lakhelyükön egyaránt) fokozottabban sújtják.

A zöld ideológiát és gazdaságpolitikai elképzeléseket gyakorta tekintik úgy, mint amelyek hosszú távon ugyan lehetségesek, sőt, akár még kívánatosak is lennének, de rövid távon, az adott gazdasági nehézségek és kényszerpályák mellett nincs aktualitásuk.

Munkánkban azt igyekeztünk bizonyítani, hogy ennek gyakran az ellenkezője az igaz. A hagyományos gazdaságpolitikai receptek tehetetlenek a munkanélküliséggel, az össztársadalmi méretű adócsalással szemben, s igen makacs jelenség az infláció is, a vidék fejlesztése pedig mind egyre késik. (Hogy most ne is ejtsünk szót olyan alapvető gondokról, mint a túlzott specializációból és munkamegosztásból és az elgépiesedésből származó civilizációs ártalmak, a fogyasztás-orientált és az én-központú lét értelmetlensége.) Az adórendszer átalakítására, a foglalkoztatási politikára és a településfejlesztésre vonatkozó javaslataink a hagyományos, de sikertelen gyógymódokkal szemben biztos javulást ígérnek (a civilizációs lelki ártalmak esetében is). A hagyományos gazdasági racionalitás és hatékonyság-javulás terén pedig e törekvések teljes mértékben találkoznak azokkal, akik értékrendjében a környezet nem szerepel kitüntetett helyen.

BEMUTATKOZIK A CICONIA-KLUB

A Ciconia-klub 1993 végén jött létre a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület kezdeményezéseként a zalaegerszegi Városi Művelődési Központban. A klub előzményeként már egy évig működött a Madarászuli elnevezésű természet- és környezetvédelmi szakkör. A klub létrehozásának az adott aktualitást, hogy a Madártani Intézet 100 éves fennállását ünnepelhette, 1994 pedig Magyarországon a gólya éve, egyébként pedig a nemzetközi gólyaszámlálás éve volt.

A klub célkitűzései

- Szeretnénk elérni, hogy a városok után vidékre is eljussanak a környezet- és természetvédelem gondolatai. A városokban tartott konferenciák bizonyára hasznosak, de gyakorlati szempontból nem sokat változtatnak a dolgok jelenlegi állásán. S főként vidéken nem. A falvak bekapcsolása a zöld mozgalmak vérkeringésébe azért elengedhetetlen, mert a fennmaradt természeti értékek zöme a vidék kezében van. Védelmüket elsősorban helyi közösségek biztosíthatnák ill. az önkormányzatok.
- A környezetvédelem gondolatait egy konkrét természetvédelmi feladaton keresztül akarjuk a falvakba eljuttatni. Két oka is van annak, hogy szükségesnek találjuk egy ilyen munka felvállalását. Egyrészt korábban szerzett tapasztalataink azt mutatták, hogy az emberek többsége könnyebben mozog a konkrétumok irányából általános következtetések felé mint fordítva. Másrészt a vidék elsősorban a természeti értékek fennmaradásáért felelős. A zalai falvak nem küszködnek füstökádó gyárakkal, ipartepekkel stb. A vidék emberéhez a természet még közel áll, s ezért fogékonyabb a szűkebb értelemben vett természetvédelemre mint környezetvédelemre. Természetesen a vidéki ember fogyasztási szokásaival erősíthet környezetromboló folyamatokat, s ezekre a figyelmet fel is hívjuk.
- A környezetvédelemről és természetvédelemről egységes képet szeretnénk közvetíteni, elmentében azzal a tendenciával mely a két irányzatot szétválasztani, rangsorolni akarja. Mi több, a természet- és környezetvédelmet a kultúrával összefüggésben is bemutatjuk.

TERMÉSZETVÉDELMI MUNKA

A klub a fehér gólya (*Ciconia ciconia*) védelmét választotta feladatául. Ezzel kapcsolatosan a következőket vállaltuk fel.

- Mindenekelőtt szeretnénk minden évben elvégezni a megye teljes területén a gólyapárok felmérését. 1994-ben ez meg is történt. Az MME Zalai Csoportja bejárta a megyét, s így tudjuk, hogy a megyében kb. 310 fészék található. Igen sok hasznos információt kaptunk a falvak önkormányzataitól is.
- Védőhálózatot szervezünk. Legyen minden faluban legalább egy ember, aki kicsit odafigyel a falu gólyáira. Egy védnök feladata nem különösebben nehéz. Csupán arra kell odafigyelni, hogy a fészkek egyáltalán lakott-e, illetve jó ha tudjuk, hogy melyik évben hány fióka repül ki. A védnök értesít minket, ha a gólyákkal bármi probléma van, sérülés történik, valamelyik madarat menteni kell. A bejelentések alapján, lassan megtudhatnánk, hol találhatók a legveszélyesebb villamosvezetékek, s léphetnénk valamit ezek szigetelésének érdekében. A zalai gólyáknak ugyanis kb. 15 százaléka pusztul el áramütés miatt!
- A bejelentett sérült, fészekből kiesett vagy legyengült madarakért természetesen kimegyünk, mint ahogy ez az elmúlt években már gyakorlattá vált, s igyekszünk őket felgyógyítani, s ha lehetséges visszabocsátani a természetbe. Jelenleg három gólyát ápolunk. Ebben a munkában igen nagy segítséget nyújtott nekünk a zalaegerszegi állatkórház.

A nagytermetű madarak etetése nem kis fejtörést okoz nekünk. Ezért minden természetbarátot és állatbarátot arra kérünk, hogy amennyiben indítást érez magában, támogassa időnként az ügyet egy-egy csirkenyak vagy marhaszív adománnyal. Néhány lelkes zalaegerszegi gimnazista már rendszeresen támogatja gólyáinkat, de még mindig ránk férne néhány adomány.

Az olyan madarakkal akik maradandóan sérültek, s többé nem lesznek alkalmasak a természetben való életre, azokkal is vannak terveink. Nem akarjuk őket "állatkerti" vegetálásra ítélni. Távlati terveink között szerepel egy telep létrehozása, ahol ezeket a madarakat párba állítva, megpróbál-

nánk fészkelésre és fiókanevelésre bírni őket. Az így felnevelt fiókák már egészséges madarak volnának, akiket visszabocsáthatunk a természetbe. Így legalább a kieső zalai szaporulat egy részét pótolhatnánk.

- A gólyafészek alá háromnyelvű táblákat helyezünk ki, melyen látható lesz irodánk címe és telefonszáma is. E táblák kihelyezésétől azt várjuk, hogy az esetleges sérülésekkel (s általában természetvédelmi problémákkal) kapcsolatosan a falusiak hamarabb megtalálják, hova is kell fordulni. Másrészt e táblákkal szeretnénk egy kicsit reprezentálni a megye természetvédelmi aktivitását. Az első táblák már kihelyezés előtt állnak. Ez annak köszönhető, hogy az ÉDÁSZ segítőkész. Kellemes meglepetésünkre a vidéki önkormányzatok is meglepően gyorsan és pozitívan reagáltak a kezdeményezésre. Ezúton is köszönjük.

A Ciconia-iroda valószínűleg jelenleg a megyében a legnagyobb választékkal rendelkező iroda. Csaknem valamennyi hazai természet- és környezetvédelmi szervezettel felvettük a kapcsolatot, s amit csak lehetett lehoztunk Zalaegerszegrre. Több száz szóróanyag található meg nálunk, és a megvásárolható könyvek, matricák, plakátok, jelvények és pólók választéka is tükrözi az országos választékot. A madártani tudományos évkönyvektől kezdve az általános iskolásoknak készült környezetvédelmi társasjátékon keresztül sok mindent megtalálhatnak nálunk.

A klub anyagkészlete jól tükrözi azt a szándékunkat, hogy a természet- és a környezetvédelem mint édestestvérek szerepeljenek egymás mellett, prioritások nélkül.

Napok kérdése, hogy rákapcsolódjunk a Zöld Pók információs hálózatra. Alapító tagjai voltunk a nemrég megalakult KÖT-nek (Környezetvédelmi Tanácsadók Szövetsége), melyben alelnöki funkciót vállaltunk. Reményeink szerint e szervezet el fogja érni kitűzött célját, s hozzásegít az információk gyors áramlásához. Folyamatban van felvételünk az ilyen jellegű irodák nemzetközi szervezetébe, mely újabb távlatokat nyithat meg előttünk.

Intenzív, személyes kapcsolatunk van Sebeők János íróval is. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy a kulturális élet környezetvédelemre irányuló próbálkozásait is kötelességünk figyelemmel kísérni.

- A klub könyveit és felszereléseit szívesen adjuk kölcsön az érdeklődőknek. Szakköröseinknek például kölcsönzünk távcsöveket, mikroszkópokat, halászcizmát, természetfotózáshoz fényképezőgépet, objektívet és állványt.
- Általános és középiskolásoknak szombatonként Madarászszuli. Főként kirándulásokra és kisebb túrákra megyünk a környékre. A tanítási szünetekben táborok és kirándulások. Ebben az évben már külföldi utat is szervezünk. Ha van elegendő jelentkező akár többet is.

TAVASZI RENDEZVÉNYSOROZAT

Április 22 és május 10 között a Ciconia-klub rendezvénysorozatot rendez. Négy kiállítást tekinthetnek meg a látogatók. Az ország legjobb természetfotósainak képei, természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos bélyegek kiállítása 120 négyzetméteren, Muray Róbert festőművész festményei (természetből vett jelenetek) és egy kiállítás Zala megye természetvédelméről. A programot tovább színesítik az előadások túrák és terepi bemutatók.

A klub programjairól bárkinek szívesen adunk tájékoztatást a 92/314 120-as telefonszámon. Különösen a fiatalok és a pedagógusok jelentkezését várjuk.

NÉHÁNY GONDOLAT EGY FELMÉRÉSSSEL KAPCSOLATOSAN

A Ciconia-klub 1994 őszén készített egy kis felmérést Zalaegerszegen, melynek során közel 500 embert kérdeztünk meg az utcán környezetvédelemmel kapcsolatosan. A kérdések zöme arra vonatkozott, hogy az utca embere ismeri-e a környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteket és irodákat, így például a klubot.

Mint kiderült a környezetvédelmi szervezetek és hivatalok ismertsége katasztrofálisan alacsony. A kérdezettek kb. 95 százaléka nem tudott mondani egyetlen egyet sem. Amikor felsoroltunk néhányat, akkor is a legtöbben csak a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületről tudtak valamit.

Ennél is tanúságosabbak voltak számunkra az utolsó kérdésünkre adott válaszok. Itt azt kérdeztük meg, hogy mit tartanak a legégetőbb természet- illetve környezetvédelmi problémának. A felmérés megkezdése előtt arra számítottunk, hogy a válaszok zöme általánosan ismert, globális problémákat említ majd, mint amilyen a savasodás, felmelegedés vagy az ózonlyuk. Az első meglepetés akkor ért minket, amikor a megkérdezettek zöme ezeknél sokkal csekélyebb problémákat említett. Az 500 megkérdezettből alig 10-15 fő említett globális problémákat. Minthogy a felmérés ősszel készült a legtöbben a lehullott falevelek eltakarítását tartotta égető szükségszerűségnek, majd következett a kutyagumi eltakarítása mint legfontosabb környezetvédelmi feladat, s igen sokan említették a város levegőminőségének javítását s csaknem ilyen arányban a szemetelés megszüntetését is.

Az adatok pontos feldolgozása folyamatban van, s eredményeinket számszerűsítve is közreadjuk majd. Annyi azonban így is látható, hogy sejtésünk beigazolódtott: Az emberek többsége valóban a konkrétumokra koncentrál és szűkebb környezetre. Ezért reménykedünk, hogy a klub programja hatékony lesz, minthogy éppen ebből indulunk ki, amikor konkrét természetvédelmi feladaton (munkán) keresztül akarjuk a környezetvédelem gondolatait terjeszteni.

Ugyanezen kérdéssel kapcsolatosan ért minket egy sokkal nagyobb, szinte sokkoló élmény is. Arra ugyanis nem számítottunk, hogy 1994-ben akadhat még olyan, aki azt mondja, hogy nincse-

nek természet- vagy környezetvédelmi problémák, vagy nem tud ilyet mondani. Márpedig a 18 és 24 év közötti fiatalok tekintélyes része (kb. 70 százaléka) ezt állította!

SZÜKSÉGES-E A FAJOK VÉDELME?

Talán sokak számára ismerős a Gaia-hipotézis, melyről igen tetszetős sorozat jelent meg korábban a Természetbúvárban. Az elmélet lényege, hogy a Földet magát is egy élőlénynek kell tekintenünk. Az elmélet számtalan tudományos vita kirobbantója lett. Az azonban ma már világos, hogy a bioszférát valóban élőlényként kell kezelni, hisz az egyes fajok és populációk oly szoros egymásrahatásban élnek mint bármely szervezet sejtjei.

Ebből a perspektívából különösen figyelemre méltó a fajok kipusztításának üteme.

Néhány adat: Napjainkig mintegy 1.5 millió fajt fedezett fel és irt le a tudomány, de a Földön minimum 5, maximum 30 millió faj él! Vagyis a fajok zömét még fel sem fedeztük. A felfedezett 1.5 millió fajt sem ismerjük igazán. 100 növényfajból például egyet vizsgáltak meg közelebbről.

A pusztítás mértékét az esőerdők illusztrálják a legjobban. Ezek az erdők a szárazföldi területeknek mindössze 6 százalékát teszik ki, de a fajoknak legalább 50 százaléka él (élt) itt. Az esőerdők területe eredetileg 1.5 milliárd ha volt, melyből a 80-as évekre mindössze 900 millió ha maradt. A csökkenés mértéke évente 20 millió ha. Ebből kiszámítható, hogy a pusztulás mértéke százvezreken mérhető. Úgy tűnnek el fajok a Föld színéről, hogy a létezésükről sem tudtunk. Képzeljünk el egy sebészt, aki kivág egész szerveket a betegből, azt sem tudva, mi az illető szerv funkciója!

Emberreket
és most
tenni,
a term
feje ut
aból
a mi
hossz
kicsit
erdőbe
kénem
háka
előle
a földi
Budu
re so
gye
a utj
Eleinte
tam
ha ő
akkor

Most csak ez az egy életünk

En hogyan védem a
természetet

Emberreket! Most csak ez az egy életünk, és most ezt kell jobbra és elviselhetővé tenni. Ezért amennyire lehet hagyjuk a természetet, a környezetünket saját "feje" után menni, mert ha védjük abból még rendetlenség lesz itt a mi világunkban. Azért azt hozzá kell tennem: kérek mindenkit kicsit és nagyot, ne szemeteljenek az erdőben, és ha elmennek gombászni a számukra ehetetlen gombákat ne rugdossák ki. Az is élőlény és az is valamiért idenőtt a földre és az is valamiért él.

Amikor Budapestről ideköltöztünk Kustánszegre, csodálkozva láttam, hogy az itteni gyerekek önfeledten eltapossák az útjukba keveredett szegény pókokat. Eleinte lehurrogta, amikor azt mondtam: ne tapossák el őket, mert ha ők nem lennének a világon, akkor a levegő tele lenne kis rovarokkal, léggel, szúnyoggal, stb. Később már mintha kevesebb lett volna a pókagyontapossák. Bár lehet, hogy a pókok megijedtek és visszahúzódtak kucskókba.

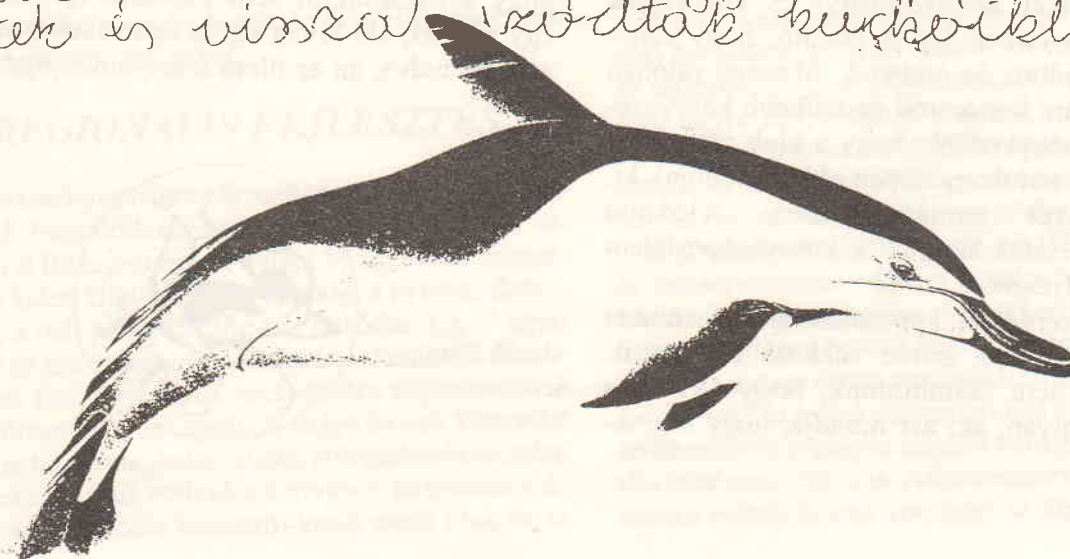
Kedves gyantásszedő emberek!

Legyenek szivesek ne az élő fából vágják ki a gyantást, mert akkor kockára teszik a fa életét.

Ónodi Fanni

5. oszt.

léggel
mintha kevesebb lenne a pók
tapossák. Bár lehet, hogy a pókok megijedtek és visszahúzódtak kucskókba.

Tengerbe temetett lőszerek

Az orosz Csendes-óceáni Flotta szerdán elismerte, hogy mintegy 600 tonna lőszert súlylyesztettek a tengerbe a napokban, viszont visszautasította az ennek kapcsán a hajóhadat ért támadásokat.

A nyilatkozat szerint a használhatatlan lőszert egy 1986-os szovjet hajózási szabályzatnak megfelelően, az erre a célra engedélyezett térségben borították a tengerbe. A lőszerek egy része a Vlagyivosztoktól nem messze tavaly történt lőszerraktár-robbanás során használhatatlanná vált készletekből származik. A flotta közleményében leszögezte, hogy nem volt a tengerbe

szórt töltetek között radioaktív, illetve mérgező anyagot tartalmazó lövedék, amely kárt okozhatna a környezetben. A flotta szerint a lövedékek megsemmisítésére nem volt más mód. A Csendes-óceáni Flotta nem az első esetben temetett a tengerbe tevékenysége során keletkezett hulladékot. Tavaly nagy felzúdulást váltott ki, hogy az atomtengeralattjárók üzemeltetése során keletkezett folyékony radioaktív hulladékot öntöttek a Csendes-óceánba. Emiatt akkor a nemzetközi környezetvédő mozgalmak, illetve Tokió erőlyesen tiltakozott Moszkvánál.

(MTD)

Nagy Zöldszíves Pályázat

Mint minden évben, idén is meghirdetjük *Nagy Zöldszíves Pályázatunkat*, melyben alkalmat adunk arra, hogy bemutassátok zöldszíves tevékenységeiteket. Kérjük, hogy pályamunkátokban mutassátok be védeceiteket, vagyis azt a fát, rétet, patakot stb, amit rendszeresen figyelték, óvtok, védtek. Írjátok le miért értékes számotokra, van-e valami veszély, ami fenyegeti, mit tesztek megőrzéséért?

A pályamunkákat április 1-ig küldjétek el címünkre: *Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalom*,

2013 Pomáz, Mátyás kir. út 2.

Az értékelésre szokás szerint az országos találkozónkon kerül sor, amit 1995. április utolsó hétvégéjére tervezünk

Sátoraljaújhelyen.

A borítékra írjátok rá:

Nagy Zöldszíves Pályázat!

A Nemzeti Egészségvédelmi Intézet felhívása

A DOHÁNYZÁS VAGY EGÉSZSÉG!

I. országos kongresszuson való részvételre

Helye: Pécs, Orvostudományi Egyetem központi épülete (Szigeti országút 12.),
Idője: 1995. június 8–10.

A kongresszus célja, hogy felhívja a hazai társadalom figyelmét a dohányzás káros következményeire, fórumot biztosítson mindazoknak, akik a dohányzás ártalmával foglalkoznak, lehetőséget adjon egymás eredményeinek és módszereinek a megismerésére.

A kongresszusra várjuk orvosok, egészségnevelők, pedagógusok, valamint mindazok jelentkezését, akiknek a dohányzással, a dohányzás elleni küzdelemmel kapcsolatban mondanivalójuk van.

A KONGRESSZUS FŐ TÉMÁI:

A dohányzás hazai elterjedése (prevalencia, rizikófaktorok, megbetegedési és halálozási adatok a statisztika alapján).
A dohányzás és a mikrokörnyezet.
A dohányzás egészségkárosító szerepe, illetve az általa okozott szív- és érrendszeri, daganatos, tüdő- és más betegségek.
A dohányzás mint szenvedélybetegség.

A nők és a dohányzás. A terhes nők felelőssége.

A fiatalok és a dohányzás. Az iskola felelőssége. A katonaság – a fiatalok „iskolája”.
Dohányzás a munkahelyen.

Dohányzás a családban. A szülők felelőssége.
A dohányzás abbahagyásának módszerei, tapasztalatok.

A társadalmi szervezetek feladata, súlya a dohányzás elleni küzdelemben.

Az egészségügyi dolgozók – orvosok, nővérek, egészségnevelők – szerepe a dohányzási szokások, valamint a dohányzók arányának megváltoztatásában.

A média, a reklám, a politikusok magatartása a dohányzással kapcsolatos közhangulat alakításában.

A dohányzás jogi kérdései. Törekvések a nem dohányzók jogi védelmére stb.

A legfontosabb témákat meghívott – részben külföldi – előadók vezetik be a legújabb nemzetközi kutatási eredmények alapján.

A kongresszusra (előadással, poszterrel) jelentkezni lehet az alábbi címen:
Dr. Balikó Zoltán

Megyei Kórház Tüdőgyógyintézete
7635 Pécs, Angyán János utca 2.

Érdeklődni lehet a (06) 72-327-755 telefon-számon.

A jelentkezésnek tartalmaznia kell a szerző(k) nevét, az előadás pontos címét, a szerző(k) munkahelyét, valamint pontos levelezési címét. Kérjük azt is megjelölni, hogy előadással vagy poszterrel kíván részt venni. A jelzett határidőig azok jelentkezését is várjuk, akik csupán részt kívánnak venni az előadásokon és a szekcióüléseken, hogy nekik is elküldhessük a részletes tájékoztatót. A kongresszus alkalmával kiállítások szervezését is tervezzük, így kiállítók jelentkezését is várjuk a dohányzással, az általa okozott betegségek diagnosztikájával, kezelésével kapcsolatos témakörben. A kongresszuson való részvétel díja 1000 forint. A kongresszus idejére szállást részben szállodákban, részben kollégiumokban biztosítunk. A szállás, étkezés, esetleges külön programok költsége nincs benne a részvételi díjban.

A SZERVEZŐBIZOTTSÁG

Újraalakult a Magyar Népművelők Egyesületének Zalai Szervezete

Megyénkben a 80-as évek második felére az MNE területi szervezete — személyi, szervezeti okok és a szakma helyzetének megingása miatt — működését beszüntette.

Napjainkra az országos egyesület munkája stabilizálódott. Szakminisztériumunk végre a szakma egyik elsődleges tárgyalóképes szervezetének tekint. Megélénkülő tevékenységét olyan sikeres és hasznos rendezvények, tanácskozások is jelzik, mint a békéscsabai, a szentesi és a kecskeméti összejövetel.

Február 23-án az MNE nagy jelentőségű programra készül Budapesten, ekkor lesz ugyanis országos tisztújító és alapszabálmódosító közgyűlése.

Mindezek megfontolásával — s hogy e nagy jelentőségű folyamatokból, a szakmai összefogás és együttműködés lehetőségeiből ne maradjunk ki — néhányan kezdeményezték az MNE területi szervezetének újjáalakulását. Február 12-én a zalaegerszegi VMK-ban 18 fő nyilvánította ki e szán-

dékát. Az azóta csatlakozókkal létszámunk 47 főre gyarapodott. (A jelen pillanatban úgy tűnik, a legnagyobb megyei tagszervezet vagyunk.)

Területi szervezetünk strukturális kérdéseiről, tisztségviselőiről majd a február 23-i országos közgyűlés után döntünk, hiszen a módosuló alapszabály előírásai komoly hatással lesznek saját szervezeti életünkre. Újjáalakulásunk kinyilvánítása azonban már lehetővé teszi azt, hogy tagjaink az országos közgyűlésen részt vegyenek.

Továbbra is várjuk népművelő kollégáink csatlakozását, s mindazokét, akiknek a művelődésházzal kapcsolatos kultúrák közvetítéséhez affinitásuk van. A zalaegerszegi VMK-ban (8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi u. 21.) Hegyiné Kovács Gyöngyinnél lehet az írásbeli jelentkezéseket leadni. A tagság ez évben 300 Ft tagdíjjal jár, amelyet ugyanitt kell befizetni.

Jagasics Béla

EURÓPAI SEGÍTSÉG – CIVILMÓDRA

Hetedik éve szövődnek a baráti szálak a magyarországi Hantos (és környéke), valamint a dániai Velling (és környéke) civilközösségei között.

A Mezőföld Népfőiskolai Társaság régóta dédelgeti olyan népfőiskolai központ tervét, melynek tevékenységében helyet kap egyebek közt a vállalkozási ismeretek oktatása, a gazdálkodók és az önkormányzati képviselők képzése, a számítógépes és a nyelvi képzés, a környezetvédelmi ismeretek és a biogazdálkodási ismeretek oktatása, tanácsadás civilszervezetek részére. Amikor a hantosiaknak végre lehetőségük nyílt a tevékenységük ideiglenes helyszínéül szolgáló „kastély” tartós bérbevételére, a szerződéshez szükséges biztosíték tetemes részét a dán barátok gyűjtötték össze, jórészt magánszemélyek és civil szervezetek adományaiból. Úgy érezzük, megérdemlik az önzetlen adakozók, hogy nevük nyomdafestéket lásson Magyarországon.

Magánemberek

Eva Tranes és Tage Rossel (Stauning), Boi Nielsen (Velling), Hjördis és Jens P. Sövsö (Olstrup), Birgitte Trankjær (Velling), Esther és Hans Jörgen Bruun (Velling), Margrethe Jessen (Ringkøbing), Anne Birgitte Vedel (Velling), Erik Bruun (Velling), Anne Mengel és Niels Björn Jensen (Velling), Christiane és Anton Bech (Velling), Ellen Lundsgaard és Ejvind Haubjerg (Velling), Algot Oehlenschläger (Holstebro), Helle Henningsen és Ole Pedersen (Velling), Rigmor és Peder Juul (Velling), Anders Lüdersen (Velling), Poul Hillerup (Velling), Holger Nygaard (Velling), Hans Jörgen Iversen (Velling), Tilde Mågård (Bøvlingbjerg), Birthe és Eskid Toft (Hæle), Jens Agerskov (Velling).

Egyesületek Vellingből

Vellingi Gazdaegyesület, Vellingi Faluégysület, Vellingi Szabadiskola, Fjordvang Ifjak Iskolája

Népfőiskolák az egész országból

Vestjylland Népfőiskola (Velling), Røddingi Népfőiskola, Ry-i Népfőiskola, Danebod Népfőiskola (Fynshavn), Vallekilde Népfőiskola (Hörve), Nørregaard Népfőiskola (Bjerringbro), Part Népfőiskola (Sønderborg), Sport-népfőiskola (Sønderborg), Holstebro-i Népfőiskola, Støvringi Népfőiskola, Kong Nép- és Sport-főiskola (Glamsbjerg), Rønshoved Népfőiskola (Kurså), Vestbirk Népfőiskola (Østbirk), Egå-i Ifjak Főiskolája, Gerlevi Sportnépfőiskola, Európai Film-népfőiskola, Thy-i Népfőiskola (Sjöring), Holbæki Művészeti Népfőiskola, Ryslingi Népfőiskola, Lutheri Misszióegyesületi Főiskola (Hillerød), Ærø Népfőiskola (Ærøskøbing), Bøgelund Nappali Főiskola (Bonnet), Andebölle Ifjak Iskolája (Vissenbjerg).

Egyéb szervezetek

Hönning és Vidéke Gazdái, Hönningi Szövetkezeti Egyesület, Humanitárius és Kulturális Alap (Koppenhága).

Külön említést érdemel, hogy a Vellingi Ifjak Iskolájának diákjai egy napi közös bémunkát vállaltak a cél érdekében; a Røddingi Népfőiskola pedig több korábbi kurzusának résztvevőitől gyűjtött az egykori magyar hallgató munkájának előmozdítására.

HARMADIK PART

POSTACÍMÜNK:
H-1124 BUDAPEST
Németvölgyi út 120.

MEGJELENIK: TAVASSZAL–NYÁRON–ŐSZEL–TELEN

MEGVÁSÁROLHATÓ:

Nagyobb budapesti és vidéki könyvesboltokban és még:
– Független Ökológiai Központ (Bp. III., Miklós tér 1.)
– Ökoszolgálat (Bp. V. Széchenyi rkp. 7. V-em.)
– Rádió-pagoda
– Tölgyfa Galéria (Margit hídnál Budán)
– Waldorf-pedagógiai Alapítvány (Bp. I., Mária tér 3.)
Régebbi számaink is kaphatók:
– Pont Könyvesbolt-Kávézó (Bp. V., Mérleg u. 6.)
– Katalizátor Iroda (Bp. VIII., Krúdy Gy. u. 4.)
– Írók Könyvesboltja (Bp. VI., Andrássy út 45.)

ELŐFIZETÉS:

A szerkesztőség fenti címén a mellékelt
megrendelőlap, vagy hasonlóval.
Négy szám ára előfizetőknek 276 Ft,
tehát minden negyedik szám ingyenes.

*Előfizetőink publikációs joggal rendelkeznek. – Hogyan érvényesül ez?
Írásod elküldésekor mellékelj tömör ismertetést is. Ezután két eset lehetséges:*

– *Publikálásra alkalmasnak tartjuk. Ekkor megjelentetés után honoráriumot fizetünk.*
– *Nem kívánjuk közzétenni. Ekkor írásod információs tárnkba kerül, az ismertetést
pedig közöljük. A kéziratok másolatai postai úton kölcsönözhetőek. Ha 50 ilyen igény
befut, akkor újra megfontoljuk a közzétételt és csak különlegesen indokolt esetben állunk
el ettől. Indokunkat közzétesszük a Harmadik Partban.*

Ha pénztárcád megengedi és közösséget érzel a Harmadik Parttal, akkor akár

ÖRÖKRE IS MEGKAPHATOD

A Harmadik Part alapítványt ötezer forinttal vagy többel támogatók örökre megkapják a
Harmadik Partot. (A támogató vagy a lap élte végéig.)
Az alapítvány céljára fordított összeg a SZJA adóalapjából levonható.
Erre szolgáló elismervényt küldünk.

ALAPÍTVÁNYUNK TÁMOGATÁSÁRA ÁTUTALÁS TELJESÍTHETŐ: Harmadik Part Alapítvány, MHB 323-14742

A Harmadik Partban olyan **HIRDETÉSEKET KÖZLÜNK**, amelyek nem ütköznek
főbb értékeinkkel. Környezetbarát termékeket, emberséges szolgáltatásokat kedvezmé-
nyes áron hirdetünk. Tájékoztató: Maurer György 06-1-167-2035

Kisközösségek nagy szerepeiben

A Balassagyarmati Madách Imre Irodalmi és Színháznapiak a Kamarajátékok Fesztiválja országos eseménynek számít immár huszonöt éve. Egy ilyenféle találkozó szakmai tanácskozásán fogalmazta meg még a nyolcvanas évek derekán egy hivatásos művész: „Az amatőrmozgalom legfőbb feladata a civil-társadalom szervezése.” Azóta jócskán igazolódt e mondas. Csak míg korábban „a szabadság kis köreit” jelentették az állami „gyámkodás” burkát (és béklyóit) feszegető kisebb-nagyobb közösségek, ma egyre inkább „a kötődések kis köreiből” kell válniuk az atomizálódó társadalomban.

Létkörét tekintve jó találkozó volt a januári: zsúfolt nézőtér előtt, ami talán elsősorban a határon túli, nagyobb létszámú diákegyütteseknek volt köszönhető. Megjegyzendő, hogy a magyarországi mezőnyt is zömmel középis-kolások alkották; az efféle közösségi kulturális tevékenységben örömdetes viszont, hogy egy általános iskolás versmondókör is teljesen egyenrangú résztvevője volt a fesztiválnak. Művészi teljesítményüket illetően sem kellett szégyenkezniük.

Ami pedig a fesztivál egészének művészi üzenetét illeti: e téren lenne azért még kívánnivalónk. Elsősorban az, hogy a rendezők kevesebbet „kísérletezzenek” agyonját-szott szövegkönyvekkel, amelyek minden fesztiválon több példányban is „visszaköszönnek”, hanem bátrabban merjenek szembenézni napjaink megfogalmazatlan társadalmi valóságaival. Ma már nem annyira politikai bátorság kell ehhez (mint korábban), hanem művészi és erkölcsi-emberi szívósság: leszűrni a leszűrhetőt a szakmai kritikából, és újabb meg újabb „kalandokra” csábítani az életben még esztétikai és közösségi értékek után tapogatózó és ifjabb, még ifjabb vagy éppen a felnőtt polgárokat.

TRENCSENYI IMRE

ZALA MEGYE

A Zalai Népfőiskolai Egyesület irodája,
együtt

a Zalai Falvakért Egyesülettel a
Megyeházban van.

Zalaegerszeg, Kosztolányi utca 10. IV.

Tel.: 311-010/321, Tel/fax.: 324-117

Lehetséges az igazságosság?

Dr. Ulrich Duchrow

Európa a világrendszerben 1492-1992

Német és angol kiadás után most magyarul is! 100 oldal, ára 130 Ft
Megrendelhető: Gaja Egyesület, 8000 Székesfehérvár, Jókai u. 18.
A szerző a badeni (Heidelberg) evangélikus egyház misszió és okumené-
utikára

A könyv tartalomjegyzéke

1. Európa 1492-1992. A kapitalista világrendszer változó formája
1. A spanyol korszak a 16. században
2. A konkuráló nemzetállamok merkantilizmusa (kereskedelmi kapitalizmus) a 17. és 18. században
3. Az ipari kapitalizmus szahadkereskedelme Anglia vezetésével a 19. sz.-ban
4. Fordizmus, keynecizmus és neoliberalizmus az amerikai 20. században
5. Visszatekintés és módszertani megfontolások a történelmi és a jelenlegi kapitalizmushoz való viszonyulásról

II. Az 1992-es kapitalista EK-belsőpiac és következményei — ha semmit sem teszünk

1. Az EK-belsőpiac és gazdasági következményei
2. A belsőpiac és a kétharmadvilág
3. Európa elszegényedő és meggazdagodó régiókra szakadása
4. A belsőpiac és az agrárpolitika áldozatai
5. A szociális kérdés a belsőpiacon
6. Környezeti politika a környezeti dömping ellen a belsőpiacon
7. Az európai biztonsági politika növekvő elfajulása
8. Visszaesés a demokrácia előtti állapotokba — vagy az EK politikájának és gazdaságának demokratizálása?

III. Létezik-e az igazságosság útja?

1. Stratégiai megfontolások
 2. Teológiai megfontolások: mint európai nők és férfiak, mit kezdhetünk 500 év rablásával, elnyomásával és pénzsziporító pénzimádatával?
- Jegyzetek, Irodalomjegyzék, Az EK-belsőpiac 1992 annotált bibliográfiája

Részlet a magyar kiadás előszavából

A magyar olvasó megkönnyebbülten állapíthatja meg a könyv elolvasásakor, hogy az ötszáz év szörnyűségeinek tettei közt Magyarország nem szerepel. Bár a történet indulásakor, Kolumbusz útja idején Magyarország területben, lakosságban, gazdasági és hadi potenciálban pl. Angliával közel egy súlycsoportban volt,

további történetünk nem a nyugati országok világhatalommá válásához, hanem inkább éppen a leigázott többi kontinensekéhez hasonlít.

A történet azonban egy csöppet sem érdektelen az európaiságot hangsúlyozó magyarság számára. Ha ugyanis ezen az európaiságon pl.

— szorgos munkát (nem pedig mások és a természet szorgos kirablását),

— boldogságot (nem pusztá boldogulást, s különösen nem csak a kiváltságosoknak, fenntarthatóan pedig még azoknak sem elérhető, jólétnek csúfolt dőzsölést),

— keresztény erkölcsiséget, kultúráltságot (nem pedig népiert, a szelíd keresztényeket máglyára hurcoló, rabló és tö-

meggyilkos konstantini vallási fanatizmust),

— békés biztonságot (nem pedig az éhező milliárdoktól szorongó, atomkatasztrófával fenyegető állig fölfegyverzetséget)

értünk, akkor a történetből világossá válhat, hogy ezeket az értékeket nem a nyugat-európai történelem és jelen kriti-

kátlan imádatával, hanem éppen ellenkezőleg, alternatívák keresésével és felmutatásával lehet közelíteni.

A másokon való uralkodás lehetőségétől megfosztott, az irtottak és elnyomottak sorsát századokon át átélhető kis népeknek, mint a magyar is, amely ugyanakkor nem a kizsákmányoltak távoli

tengerében él, hanem Európa közepén, esélyük van — ha meg tudják őrizni a lelkiismereti irtózást a mások vérében való meggazdagodástól és ha a saját, kisebb léptékű gonoszetteikről nem feledkeznek meg! —, különös esélyük van arra, hogy hatékonyan képviseljék az igazságos békét az egész Teremtés számára.

(Simonyi Gyula) •

1995

A Természet-
védelem Éve
Európában

